

Remittering Slutbetänkande Ett investeringsprogram för kultur (SOU 2026:31)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, yttrande utgår från myndighetens uppdrag att verka för att unga ska få goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt att stärka det civila samhällets förutsättningar. Myndigheten ska också ta fram och sprida kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets villkor och utveckling.

MUCF:s uppdrag omfattar ungdomspolitik, civilsamhällespolitik, politiken för nationella minoriteter och trossamfundspolitik. MUCF uppdrag omfattar ungdomspolitik, civilsamhällespolitik, politiken för nationella minoriteter och trossamfundspolitik. Inom dessa områden ska myndigheten ta fram, samla och sprida kunskap, bidra till samordning av statliga insatser samt vara pådrivande och stödjande gentemot myndigheter, kommuner, regioner, det civila samhällets organisationer och andra relevanta samhällsaktörer.

MUCF har beretts tillfälle att lämna synpunkter på slutbetänkandet Ett investeringsprogram för kultur (SOU 2026:31).

Sammanfattande bedömning

MUCF tillstyrker i huvudsak utredningens förslag om ett samlat investeringsprogram för kultur. MUCF anser att regeringens prioriteringar inom offentlig-privat samverkan bör föregås av dialog och samråd med berörda civilsamhällesorganisationer, så att satsningarna kan ta tillvara civilsamhällets kunskap och erfarenheter och utformas utifrån faktiska behov.

MUCF bedömer att förslagen om skattereduktion för gåvor till kultur och offentlig matchning av privata gåvor kan skapa nya finansieringsmöjligheter för organisationer inom det civila samhället. Förslagen kan därmed bidra till ökad ekonomisk stabilitet, långsiktighet och mångfald inom kulturområdet.

Samtidigt vill MUCF framhålla vikten av att reformerna utformas så att även mindre organisationer och organisationer med begränsad administrativ kapacitet ges reella möjligheter att ta del av dem. Det gäller inte minst lokala ideella föreningar och trossamfund.

MUCF anser därför att genomförandet av förslagen bör följas upp utifrån hur resurserna fördelas mellan olika typer av organisationer, mellan större och mindre aktörer samt mellan olika delar av landet.

Civilsamhällets förutsättningar

MUCF ser positivt på förslag som kan bidra till att bredda finansieringsbasen för organisationer inom det civila samhället. En större variation av finansieringskällor kan minska organisationers sårbarhet och skapa bättre förutsättningar för långsiktig verksamhet. Samtidigt bör privat finansiering ses som ett komplement till andra finansieringsformer och utformas på ett sätt som värnar civilsamhällets självständighet och oberoende. Ett ökat inslag av privat finansiering kan annars innebära ett större beroende av organisationernas förmåga att attrahera privata givare.

MUCF har tidigare, i sitt yttrande över Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. (SOU 2026:5), framhållit att åtgärder som breddar finansieringsbasen kan stärka civilsamhällets organisationer. Myndigheten uppmärksammade samtidigt risken för att nya former av privat finansiering i högre grad kommer redan etablerade aktörer och verksamheter i storstadsområden till del.

MUCF bedömer att motsvarande risk finns även när det gäller de förslag som lämnas i detta betänkande. Organisationernas förutsättningar att attrahera privata givare skiljer sig åt. Stora och etablerade organisationer har generellt större möjligheter att avsätta resurser för kommunikation, insamling och relationsbyggande med potentiella givare. Mindre organisationer och lokala föreningar kan ha betydligt mer begränsade möjligheter att göra detta.

Det finns därför en risk för att ett system som syftar till att bredda finansieringen samtidigt förstärker befintliga skillnader mellan olika delar av civilsamhället. MUCF bedömer mot denna bakgrund att reformens genomförande bör följas upp särskilt med avseende på vilka organisationer som får del av den ökade finansieringen. Uppföljningen bör bland annat omfatta organisationernas storlek, geografiska verksamhetsområde och organisationsform.

MUCF ser särskilt positivt på förslaget om matchad gräsrotsfinansiering för mindre kulturprojekt. En sådan modell kan skapa möjligheter för mindre och lokalt förankrade aktörer att mobilisera stöd från en bredare krets av givare. Vid den närmare utformningen bör dock hänsyn tas till att organisationerna har olika administrativa och digitala förutsättningar att genomföra insamlingskampanjer. MUCF ser därför ett värde i fortsatt dialog med lokala och regionala civilsamhällesorganisationer vid utformningen av satsningarna.

Trossamfundens förutsättningar

MUCF vill särskilt uppmärksamma trossamfundens roll inom kulturområdet. Trossamfund är en särskild del av det civila samhället och bedriver i många fall omfattande kulturell verksamhet. Det kan exempelvis handla om musik, körverksamhet, kulturhistoriska miljöer, arkiv, bibliotek, kulturarv, högtider och andra verksamheter där religiösa och kulturella uttryck är nära sammanflätade. MUCF vill framhålla vikten av att regleringen så långt möjligt utformas med en tydlig och konsekvent syn på vad som avses med kulturell verksamhet, så att trossamfundens verksamhet inte bedöms på väsentligt olika sätt i närliggande regelverk.

MUCF ser därför positivt på att registrerade trossamfund som främjar kultur eller bedriver kulturell verksamhet kan omfattas av möjligheten att bli godkända gåvomottagare inom ramen för det föreslagna systemet.

Samtidigt bedömer MUCF att gränsdragningen mellan kulturell och religiös verksamhet kan få särskild betydelse för trossamfunden. I ett trossamfund kan en och samma verksamhet ha både religiösa, kulturella och sociala dimensioner. Det är därför angeläget att regler och vägledning utformas så att det blir tydligt och förutsebart vilken verksamhet som kan omfattas av möjligheten till skattereduktion och matchning.

Regelverket bör så långt möjligt vara enkelt att tillämpa och inte skapa oproportionerliga administrativa krav för mindre trossamfund och församlingar. MUCF vill i detta sammanhang särskilt uppmärksamma de krav på revision som föreslås för godkända gåvomottagare. Sådana krav behöver utformas så att de ger tillräcklig kontroll utan att i praktiken utestänga mindre trossamfund och andra ideella organisationer som saknar ekonomiska förutsättningar för omfattande revisionsinsatser.

MUCF vill även framhålla att förutsättningarna att attrahera privata gåvor kan skilja sig betydligt mellan olika trossamfund. Samfundens storlek, medlemsstruktur, geografiska spridning och ekonomiska förutsättningar varierar. Ett system som bygger på förmågan att samla in privata medel riskerar därför att ge olika utfall för olika samfund.

Det är mot denna bakgrund viktigt att reformen följs upp även ur ett trossamfundsperspektiv för att säkerställa att dess utformning inte skapar omotiverade skillnader mellan olika trossamfund eller mellan trossamfund och andra aktörer inom det civila samhället.

Nationella minoriteters förutsättningar

MUCF vill framhålla att en ökad privat finansiering inte får leda till att det offentligas ansvar för de nationella minoriteternas kultur försvagas. Enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska det allmänna främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige, och barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt. Eftersom de nationella minoriteternas synlighet, organisering och möjligheter att attrahera privata givare skiljer sig åt finns en risk att ett ökat beroende av privat finansiering förstärker redan befintliga skillnader. Denna aspekt bör därför ingå i uppföljningen av reformen.

Privat finansiering som komplement, inte förskjutning av det offentligas ansvar

MUCF ser även en risk i att utökad privat finansiering kan leda till en förskjutning av skyldighetsbärandens prioritering av att prioritera insamling eller annan finansiering till nationella minoriteters kultur. Det offentliga har ett ansvar enligt Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk att främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt. De nationella minoriteterna är olika synliga och aktiva vilket kan förstärka skillnader i förutsättningar

att verka. Myndighetens uppföljning av minoritetspolitiken visar att utrymmet i kultursammanhang ser olika ut mellan de nationella minoriteterna och att tendenserna är ett minskat kulturutbud överlag.

MUCF ser positivt på möjligheten att utveckla nya finansieringsformer för kulturverksamhet inom det civila samhället. Samtidigt vill myndigheten framhålla att privat finansiering bör ses som ett komplement till, och inte en ersättning för, offentliga stöd till civilsamhällets organisationer.

Offentliga bidrag och privat finansiering fyller delvis olika funktioner. Organisationer som bedriver verksamhet som har stor betydelse för sina målgrupper eller för samhället i stort har inte nödvändigtvis samma möjligheter att attrahera privata givare som verksamheter med hög synlighet eller bred kommersiell attraktionskraft.

En utveckling där möjligheten att attrahera privat finansiering får alltför stor betydelse för organisationers ekonomiska förutsättningar kan därför påverka mångfalden inom civilsamhället.

MUCF bedömer att det är angeläget att denna aspekt beaktas i det fortsatta arbetet med investeringsprogrammet.

Uppföljning

MUCF anser slutligen att reformerna bör följas upp och utvärderas utifrån hur de påverkar civilsamhällets villkor. Civilsamhällets organisationer bör ges möjlighet att vara delaktiga i uppföljningen genom dialog och samråd. Uppföljningen bör särskilt belysa:

hur finansieringen fördelas mellan stora och små organisationer,

hur finansieringen fördelas geografiskt, vilka delar av civilsamhället som får del av reformerna,

vilka administrativa konsekvenser systemen får för mindre organisationer, om och hur trossamfund och andra ideella aktörer kan använda systemen, samt

om reformerna bidrar till en bredare finansieringsbas eller huvudsakligen stärker organisationer som redan har goda förutsättningar att attrahera privat kapital.

En sådan uppföljning skapar bättre förutsättningar att bedöma om investeringsprogrammet bidrar till långsiktigt förbättrade och likvärdiga villkor för civilsamhällets organisationer.

Sammanfattning

MUCF tillstyrker i huvudsak förslagen i betänkandet och ser positivt på ambitionen att bredda finansieringen av kulturell verksamhet.

MUCF vill samtidigt betona att reformerna bör utformas så att även mindre organisationer, lokala föreningar och trossamfund ges reella möjligheter att ta del av dem.

Myndigheten bedömer därför att särskild hänsyn behöver tas till organisationernas skilda ekonomiska och administrativa förutsättningar samt att reformernas fördelningseffekter bör följas upp.

I detta ärende har generaldirektör Magnus Jägerskog beslutat. Remissamordnare Kenneth Condrup har varit föredragande.

Magnus Jägerskog
Generaldirektör

Kenneth Condrup
Remissamordnare